

زندگی مادی و معنوی در بهاران

دکتر مهدی پاجوهی
پژوهشگر

هریک از مناسبت‌ها، فرصت‌های خوبی هستند تا با کمک آن‌ها بتوانیم در روند عادی زندگی خود، تغییری مطلوب و مثبت ایجاد کنیم و آن را از حالت ساده و تکراری خارج کنیم. بدین صورت، تنوع و تغییر در عادت‌های معمول، ما را از روزمرگی و فرسودگی خارج می‌سازد و در جهت افزایش مطلوبیت زندگی یاری می‌رساند. اکنون چه خوب است که این مناسبت علاوه بر تغییری که در مسیر پرتکرار زندگی ما ایجاد می‌کند، با تحول عظیم در طبیعت و حال و هوای محیط نیز همراه و قرین باشد. طبیعه بهار و سال نو، طراوت زندگی را به صورت چشمگیر و وصف‌ناپذیر افزایش می‌دهد و آدمی در بهاران احساس می‌کند که در بهشت زندگی می‌کند.

امسال، بهار طبیعت با بهار قرآن هم‌زمان شده است و این فرصت و حس و حال می‌تواند چندین برابر، حال جسمی و روحی انسان را بهبود بخشد. کافی است کمی با دقت به اطراف خود نگاه کنیم و فرصت حیات مجدد طبیعت در بهار را با حیات مجدد روح و روان خویش در بهار قرآن، گره بزنیم و این‌گونه سبب تعالی روح و جسم خود شویم. گل در بهار می‌روید و معنویت در رمضان، بار دیگر در وجود آدمی جوانه می‌زند و چه زیباست حال روز انسانی که آن را دریابد و غنیمت شمارد که به قول خواجه شیراز: «گل عزیز است غنیمت شمردیش صحبت». طبیعت برای ما آموزه‌های فراوانی دارد، به یاد بیاورید درختان مرده را که در زمستان، استوار ایستادند تا بعد گذر از سردی و خاموشی، اکنون در بهار شکوفا شوند و سبزی و طراوت را به محیط پیرامون خود هدیه کنند.

این زمستان هم رفت و سیاهی به زغال ناامیدی و بی‌ثمری باقی ماند تا آدمی حیات دوباره جهان را در بهاری دیگر به نظاره بنشیند. حال که این بهار با ماه مبارک رمضان هم‌زمان شده است، فرصت مغتنم و بی‌نظیری است تا سردی و جمود روح نیز از وجود آدمی رخت بکنند و در وجود او معنویت و اخلاق، بار دیگر جوانه بزنند و در پرتو انسانیت و تمرین تقوای ماه خدا به شکوفایی برسد. این تداوم حیات انسان در تقارن بهار طبیعت و بهار معنویت رمضان، نعمت و فرصت بزرگی است که خداوند به ما ارزانی داشته است و چه زیباست فردی که آن را قدر بداند و برای بازسازی و تازه‌گردانی ذهن و ضمیر و افکار، گفتار و کردار خود تلاش کند. شاید کمی درنگ و تأمل در آنچه اکنون نصیب ما شده است، به ما کمک کند در مسیر بهره‌برداری مناسب از آن برای تعالی ذهنی و روانی خود استفاده کنیم.

ما همچون طبیعت نیاز داریم پیوسته در مسیر تازه‌گردانی جسم و روح خود حرکت کنیم و با حرکت و تلاش هدفمند، مطلوب و مناسب در جهت اهداف خود، زندگی و آینده خویش را بسازیم که به قول شاعر، «ما زنده به انیم که آرام بگیریم» و برای دستیابی به اهداف خویش، سر از پانشناسیم و بی‌محابا و پیرانزری حرکت کنیم. شاید بالاترین شأن بهاران، آموزگاری برای انسان باشد که با الهام از آن، بتواند راه مبارزه با سختی‌ها، سردی‌ها و محدودیت‌ها را فراگیرد و در جهت شکوفایی خویشتن حرکت کند. اینک به برکت تقارن ماه پربرکت رمضان و فصل دل انگیز بهار، انگیزه مضاعفی برای انسان ایجاد می‌شود که حال خودش را در همه ابعاد روحی و جسمی بهبود ببخشد و زندگی را برای خود زیبا و زیباتر کند. من شک ندارم که خداوند، بی‌اندازه ما را دوست دارد و از ما حمایت می‌کند و این‌گونه با نعمت‌های مکرر و بی‌انتهایی که به ما ارزانی داشته است، قصد آن دارد انسان را به سمت فلاح و صلاح رهنمون کند تا هر دم به بهانه‌ای، خروار خروار از گناهان ما را نادیده بگیرد و فرصت پاک‌سازی روحی و روانی و درنهایت وصال به معبود بی‌همتا را برپایمان فراهم سازد.

کیفیت نیت روزه

در این ستون به پرسش‌های شما درباره حکم مسائل مختلف از نظر شرعی پاسخ خواهیم داد. شما مخاطبان گرامی می‌توانید پرسش‌های خود را به شماره پیامک ۰۷۲۸۹۳۰۰ با ما در میان بگذارید.

● **سؤال:** در ماه رمضان باید برای هر روز نیت کرد یا اینکه یک نیت در اول ماه، کافی است؟
● **پاسخ اجمالی:**

یکی از شرایط صحت روزه، داشتن نیت آن است. پس فردی که نیت روزه نداشته باشد، روزه‌اش صحیح نیست و اگر مربوط به ماه رمضان است، باید فضای آن را به‌جا آورد. همچنین اگر مبطل دیگری مانند خوردن و آشامیدن انجام دهد، غیر از قضا، کفاره افطار عمدی نیز بر وی واجب می‌شود.

آیت‌ا...العظمی خامنه‌ای:

جواب: اگر شب اول ماه رمضان نیت کند که یک ماه را روزه بگیرد، کافی است، ولی احتیاطاً مستحب آن است که در هر شب ماه رمضان، برای روزه فردای ماه رمضان نیز، نیت کند.

سؤال: مادرم نیت کرد که کل ماه رمضان را روزه بگیرد، ولی بعد از هفت روز مریض شد، حال وظیفه‌اش چیست؟

جواب: صرف نیت، چیزی به عهده‌اش نمی‌گذارد، بنابراین در فرض مذکور، روزه بر او واجب نیست.

سؤال: شخصی شب، نیت روزه کرده و با همین نیت تا بعد از اذان صبح خوابیده است. وقتی بیدار شده، حواسش نبوده است و پس از نوشیدن آب، یادش آمده که شب نیت روزه کرده است، آیا در این صورت، روزه‌اش صحیح است؟
جواب: انجام سهوی مُفطر، ضرری به صحت روزه نمی‌زند و نیت قبلی هرچند به صورت ارتکازی (توافق ضمنی) موجود باشد، کفایت می‌کند.

سؤال: زمان نیت روزه‌های واجب، به‌طور عادی کی است؟
جواب: نیت برای روزه ماه رمضان و نذر معین، از اول شب تا اذان صبح و برای روزه غیرمعین مانند روزه قضا و نذر مطلق، از اول شب تا ظهر روز بعد است.
● **سؤال:** اگر شخصی عمدتاً ماه رمضان، نیت روزه نکند یا بگوید نمی‌خواهم روزه بگیرم، هرچند مبطلی انجام ندهد و با این نیت وارد روز بعد شود، حکم چیست؟

آیت‌ا...العظمی شبیری زنجانی:

روزه محسوب نمی‌شود و باید آن روز را قضا کند و چنانچه مرتکب خوردن یا آشامیدن یا جماع یا استمنای بقای بر جانت یا به تفصیلی که در رساله آمده است، شده باشد، علاوه بر قضا، کفاره هم دارد.

آیت‌ا...العظمی مکارم شیرازی:

در صورتی که هیچ مبطلی انجام ندهد، تنها قضا دارد.

آیت‌ا...العظمی نوری همدانی:

در فرض سؤال، باید قضای آن روز را بگیرد.

آیت‌ا... هادوی تهرانی:

اگر در روزه واجب معینی مثل روزه رمضان تا اذان صبح به عمد نیت روزه نکند، روزه‌اش باطل است، اما باید آن روز از همه مفطرات اجتناب کند و بعد قضای آن روز را بگیرد.

شهر
اخبار
SHAHARNEWS.IR
۲۷ اسفند ۱۳۹۷
۶ رمضان ۱۴۴۵
شماره ۶۱۸۲

۱۴

مهر

**براساس آیات و روایات،
چگونه به افطاری برویم و افطاری بدهیم؟**

سفره‌ای آسمانی در گستره زمین

حمیده ذاکری^۱ ماه مبارک رمضان برای بیشتر مابین خاطره لحظه شیرین افطار در کنار سفره‌ای که حال و هوایش متفاوت از هر سفره دیگری است؛ زیرا با عطر و بوی بندگی پیوند خورده است؛ به همین دلیل دوست داریم این سفره هر چه بیشتر به راه باشد و تا می‌توانیم، دیگر روزه‌داران را نیز میهمانش کنیم؛ میهمانی‌ای بهشتی که اجر و ثوابش محفوظ است. در این زمینه امام صادق^ع می‌فرمایند: «هر مؤمنی برادر مؤمن خود را شبی از ماه رمضان افطاری دهد، خداوند برای او پاداش آزاد کردن سی بنده در راه خدا را می‌نویسد و در برابر هر کدام (میهمانان افطاری)، دعا می‌کند. افطاری دادن به دیگران، باعث بخشش گناهان و زیاد شدن روزی می‌شود و خداوند، اجر روزه‌داران افطاری داده‌شده را به فرد می‌دهد، بی‌آنکه از ثواب آن‌ها کم کند». آری، این ویژگی سفره‌ای است که مانندش در هیچ ماه دیگری گسترده نمی‌شود؛ سفره‌ای که ثواب را دوچندان می‌کند و اجر را افزایش می‌دهد. سفره‌ای که مانند هر چیز خوبی، لازم است از آن مراقبت کنیم تا به هیچ چیز غلط و ناپایکی آلوده نشود و تا می‌توانیم، به‌دور از تکلف و چشم‌وهم چشمنی و به نیت افطار روزه‌داران حقیقی و نیازمندان، برگزارش کنیم. در ادامه نکاتی را برای داشتن سفره‌ای که مورد پسند خدا و اولیایش است، با هم مرور می‌کنیم.

میهمانی‌ای برتر از روزه

ماه رمضان ماه میهمانی خداست. در این ماه، خداوند گویی امور را به شکلی چیده است که بندگانش از هر طریق و مسیر ثواب و اجری دریافت کنند. یکی از راه‌های دریافت پاداش در ماه رمضان، افطاری دادن است. میهمانی‌ای که در روایات رسیده از ائمه معصوم^ع، بسیار پرفضیلت نامیده شده است؛ به‌طور مثال درباره فضیلت افطاری دادن، ابی‌بصیر از امام معصوم^ع چنین روایت می‌کند که فرمودند: «افطاری دادن به برادر مسلمان، از روزه داشتنت افضل است» (من‌لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۱۳۴). همچنین موسی بن یکر از حضرت موسی بن جعفر^ع چنین نقل می‌کند: «ثواب افطاری دادن به برادر مؤمن، برتر از روزه گرفتن است». (بحارالانوار، ج ۹۶، ص ۳۱۶).

با خرما و نوشیدنی گرم، پذیرایی کن!

همچنین در روایات از معصومان به افطار با خرما، آب و شیر توصیه شده است، چنان‌که پیامبر اعظم^ص فرمودند: «هرکه با خرما یا حلال افطار کند، ثواب نماز وی چهارصد برابر خواهد شد» و امام صادق^ع نیز فرمودند: «پیامبر اکرم^ص اولین چیزی که با آن افطار می‌کرد، در زمانی که رطب یافت می‌شد، رطب بود و در زمانی که خرما یافت می‌شد، خرما بود». نقل شده است پیامبر^ص با خرما افطار می‌کرد یا با شیرینی و اگر چیز شیرینی نمی‌یافت، با آب گرم افطار می‌کرد. در مورد افطار با آب نیز از امام صادق^ع روایت شده است: «افطار کردن با آب، گناه قلب را می‌شوید». جابر بن عبدا... گوید: شنیدم امام باقر^ع می‌فرمود: «رسول خدا^ص با دو سیاهی افطار می‌کرد». گفتیم: «رحمت خدا بر شما باد، آن دو چه بودند؟» فرمود: «خرما و آب، کشمش (سیاه) و آب و با همین دو نیت سحری می‌خورد». شاید به همین دلیل است که افطار با آب گرم، همراه شکر یا نبات، توصیه می‌شود.

بده‌یستان نکند!

درباره افطاری دادن، عادت‌هایی شکل گرفته است که درست نیست؛ مثلاً ما هر که را دو عتمان کرده است، دعوت می‌کنیم یا به میهمانی فلان شخص نمی‌رویم؛ چون نمی‌خواهیم او را در عوضش به خانه‌مان دعوت کنیم. براساس فرمایش امام رضا^ع، این کار به دلیل بخل و خساست ماست و باید از آن بپرهیزیم. ایشان در این باره فرموده‌اند: «شخص بخشنده از غذای مردم می‌خورد تا مردم از غذا او بخورند، اما شخص خسیس از غذای مردم نمی‌خورد تا آن‌ها نیز از غذای او نخورند» (کافی، ج ۴، ص ۴۱).

به قدر یک دانه خرما

برای برخی افراد، تأمین معاش خود در این ماه دشوار است، چه برسد که بخواهند به راه‌اندازی یک میهمانی و شریک کردن دیگران در سفره افطارشان بپردازند. رسول خدا^ص خاطر ما را درباره این موضوع در روایتی جمع کرده‌اند. آمده است که حضرت در جمع یارانشان درباره اهمیت افطاری دادن چنین فرمودند: «هر که از شمارد این ماه روزه داری، افطاری دهد، خدای تعالی پاداش عملش را، ثواب یک بنده آزاد کردن و آموزش گناهان گذشته او قرار خواهد داد». فردی گفت: «یا رسول!... همه ما که توانایی افطاری دادن نداریم». حضرت فرمودند: «از آش جهنم بپرهیزید، گرچه به دادن نصف دانه خرما باشد. (اگر این را هم ندرید) به دادن شربت آب ساده‌ای باشد» (من‌لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۱۳۴).

بدون دعوت نروید!

براساس آموزه‌های اهل بیت^ع، نباید بدون دعوت به میهمانی رفت. این نکته‌ای است که باید درباره ماه رمضان بیشتر مدنظر قرار دهیم؛ چون افراد در حال روزه، توان بدنی و روانی کمتری دارند. قرآن می‌گوید: «یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُیُوتًا غَیْرَ بُیُوتِکُمْ، ای کسانی که ایمان آورده‌اید، در خانه‌هایی غیر از خانه خود وارد نشوید» (نور/۲۷). تا به شما اجازه نداده‌اند و دعوتان نکرده‌اند، به جایی نروید. آبروی مؤمن، یکی از خط‌قرمزها در آموزه‌های دینی است. ائمه اطهار^ع همواره توصیه می‌کردند که فرد مؤمن باید قدرو شأن خود را بداند. این عمل علاوه بر اینکه میزبان را به زحمت می‌اندازد، شأن فرد را هم زیر سؤال می‌برد و ممکن است هم به خوبی از شما پذیرایی نشود و هم درباره‌تان بدگویی کنند.

زحمت ایجاد نکند!

برای مراقبت از این میهمانی و رعایت برگزاری آن به شیوه خداپسندانه، روایت اهل بیت^ع را درباره چگونگی میهمانی دادن مرور کرده‌ایم. نخستین نکته درباره دعوت میهمان به خانه، برگزاری آن در حد توان است. در این باره پیامبر اکرم^ص فرموده‌اند: «گرامیداشت برادر دینی به این است که شخص هدیه‌اش را بپذیرد و از آنچه دارد، به او هدیه دهد و خود را برای او به زحمت نیندازد». بی‌تردید دعوت یک شخص به خانه و برگزاری میهمانی، زحماتی دارد اما منظور حدیث، این است که در حد توان و قدرت خود، رفتار کنید؛ نه افراط، نه تفریط. پیغمبر^ص فرموده‌اند: «إِنِّی لَا أُجِبُّ الْمُتَّكَلِّفِینَ، من متکلفان را دوست ندارم». (کافی، ج ۶، ص ۲۷۵).

برای خدا باشد

«افطاری عبادت است، به‌شرطی که به قصد قربت باشد؛ چون اگر کاری را به قصد قربت نباشد، عبادت نیست. تمام کارها اگر برای خدا باشد، حتی نجاری، عبادت است. تمام کارها حتی نماز شب اگر برای خدا نباشد، عبادت نیست؛ یعنی در اینکه نجاری و نماز شب کدامش عبادت است، کدامش عبادت نیست، مربوط به این است که انسان چه نیتی دارد. گاهی ممکن است افطاری باشد، عبادت نباشد، عزاداری باشد، عبادت نباشد».

(محسن قرائتی، درس‌هایی از قرآن، جلد یک).

میهمان اضافی، ممنوع!

یادتان باشد میزبان شما هر قدر هم که دستش گشاده باشد، بالاخره برای پذیرایی، حساب و کتابی کرده است، پس اگر تنها شما را دعوت کرده است، نباید بدون اطلاع و دعوت به‌طور مثال فرزندان یا افراد دیگری را همراه خود به میهمانی ببرید. در این باره رسول خدا^ص فرموده‌اند: «اگر برای غذا دعوت شدی، بچعات را با خودت نبر، اگر بچعات را ببری و صاحب‌خانه راضی نباشد، بچه هر چه می‌خورد، حرام است و هر چه می‌خورد، غصبی است؛ یعنی مال زردی خورده است». (کافی، ج ۶، ص ۲۷۰). همین جایگویم که خوب است میهمانی افطار به‌گونه‌ای برگزار شود که افراد بتوانند فرزندان خود را نیز به همراه ببرند؛ زیرا خاطره خوش سفره افطار، یکی از اموری است که تصویری زیبا از رمضان برای کودکان می‌سازد. می‌توان از تکلف غذا کم کرد و در عوض بر تعداد میهمان‌ها افزود.

مستحبات را در نظر بگیر!

خوب است میزبان، شرایط نماز اول وقت را در میهمانی افطار فراهم کند. امام صادق^ع می‌فرمایند: «مستحب است روزه‌دار اگر توانایی دارد، قبل از افطار، ابتدا نمازش را بخواند». (وسائل الشیعه، ۱۵۰/۱). با این حال در این باره نباید میهمان را به ودریاستی انداخت، زیرا با وجود مستحب بودن این عمل، امام باقر^ع در روایتی، نکته‌ای را بیان فرموده‌اند که باید در نظر گرفت. ایشان در این باره می‌فرمایند: «اگر میل تو به افطار و غذا خوردن، تو را از نماز بازمی‌دارد، ابتدا افطار کن تا دور شود از توتوسوسه‌های نفس ملامتگر و هنگام نماز با فراغ‌بال و آرامش، نماز بخوانی». ایشان در روایتی دیگر می‌فرمایند: «در ماه رمضان، ابتدا نماز بخوان، سپس افطار کن؛ مگر با گروهی باشی که آن‌ها منتظر افطارند. (یعنی اگر آن‌ها ابتدا افطار می‌کنند، تو بآن‌ها مخالفت نکن)». بر این اساس، استحباب خواندن نماز قبل از افطار، دو مورد استناد دارد، طاقت و صبر نداشتن روزه‌دار، و وقتی که گروهی منتظر ما باشند.